

Opening Academisch Jaar 2017

Universiteit Leiden

Toespraak Rector Magnificus, prof. mr. Carel Stolker

Het is goed gebruik dat de rector aan het eind van de opening nog iets zegt.

Ik doe dat graag.

We hebben Merijn gehoord daarnet. En ja, als er één onderwerp is dat in deze tijd veel aandacht krijgt dat is het wel *duurzaamheid*. Ik noemde al de rol van de studenten in de medezeggenschapsraden, maar ook de aankomende internationale studenten kijken voor hun uiteindelijke keuze steeds vaker naar de prestaties van universiteiten op het punt van duurzaamheid. Als ze dat niet bevalt, dan gaan ze naar een ander. Dus ook puur *zakelijk* gezien is aandacht duurzaamheid van belang.

En die aandacht voor duurzaamheid van de afgelopen jaren, die werkt. Onze universiteit staat op de derde plaats van de duurzaamheidsranglijst *SustainaBul*. Aan deze ranking van studenten doen elf universiteiten en negen hogescholen mee. Wij moesten nog alleen Wageningen University (1) en de TU Eindhoven (2) op de ranglijst voor laten gaan.

Vaak denken we bij duurzaamheid aan onze universitaire bedrijfsvoering. Daar draait het om 'doen' (groene stroom, afval beperken, biologisch voedsel in de restaurants, duurzamer bouwen) en om het kweken van bewustwording bij studenten en medewerkers.

Maar *SustainaBul* kijkt ook naar onderwijs, onderzoek, en in hoeverre sprake is van een integrale benadering.

Bij *onderwijs* gaat het er om of duurzaamheid geïntegreerd is in alle opleidingen. Heel sterk zien we dat al terug in het curriculum van ons Leiden University College, in Den Haag. Maar ook in de minder voor de hand liggende curricula is het van belang dat duurzaamheid een

plaats krijgt. Daar doen we meer en meer aan, en het is vooral een opdracht voor docenten en studenten gezamenlijk. Denk aan klimaatvraagstuk bezien vanuit het internationaal recht, of de centrale plaats die veiligheid inneemt in het curriculum van Faculteit Governance and Global Affairs, in Den Haag.

In het *onderzoek* zijn studies zelf naar een duurzamer wereld natuurlijk van groot belang, maar wordt ook meegewogen of die kennis multidisciplinair wordt ingezet. Als goed voorbeeld noemt *Studenten voor Morgen*, die de ranking vaststellen, het gezamenlijke Centre for Sustainability van Leiden, Delft en Rotterdam. De samenwerking van deze drie partners is inderdaad bijzonder succesvol. Van chemici tot ingenieurs en informatici, van psychologen tot economen, geesteswetenschappers, juristen en bestuurskundigen: alle invalshoeken zijn vertegenwoordigd.

Alle drie de universiteiten hebben sterke, elkaar aanvullende kanten. Delft is goed in nieuwe technologieën en duurzaam ontwerp. Rotterdam in business en economie. Verder dekken we in Leiden natuurlijk de juridische en gedragswetenschappelijke kant goed af, en hebben alle LDE-partners sterke beleidsgroepen. En bij ons Leidse Centrum voor Milieuwetenschappen onderzoeken we bijvoorbeeld het ‘metabolisme van de maatschappij’: hoe lopen de fysieke stromen van grondstoffen over de wereld? Hoe groot zijn ze? Waardoor worden ze beïnvloed?

Die samenwerking in LDE-verband moet ook wel, zeggen de betrokkenen, want we staan voor een gigantische uitdaging. Een belangrijke term in deze context is ‘circulaire economie’: dat is een economie waarin energie en materialen steeds worden hergebruikt en waar afval niet bestaat. Ons Centrum voor Milieuwetenschappen zet ‘innovatiehubs’ rond circulariteit op, waarin we studentonderzoek koppelen aan overheden en bedrijven in de regio. U bent misschien al met ze in gesprek. Anders doen ze dat graag.

Als rector ben ik ondertussen iedere keer weer verbaasd over wat we hier in Leiden allemaal hebben en doen. Zo onderhouden wij ‘s werelds grootste database op het gebied van grondstofstromen, inclusief gas en kolen. Die database omvat de hele economie van de 44

grootste landen. De invoer en productie van 180 productgroepen over de afgelopen 15 jaar, inclusief emissies en afvalstromen.

Maar denk ook aan ons bio-diversiteitsonderzoek in de Filipijnen, Afrika en Indonesië. In 2017 volgden Leidse en Indonesische studenten samen een winterschoolprogramma op Java. De cursus maakte deel uit van de universiteitsbrede *minor Sustainable Development*.

Daarnaast hoef je het niet zo ver te zoeken. Leiden heeft ook een lange traditie in het onderzoek naar agrarisch natuurbeheer in eigen land. Velen van u herinneren zich de dissertatie van Geert de Snoo, uitgesproken als hoogleraar Conservation Biology. Het onderzoek in zijn faculteit richt zich niet alleen op biodiversiteit, maar ook bijvoorbeeld op energievraagstukken, op ecotoxicologie, milieubeleid en hoe mensen over natuur denken. De nabijheid van Naturalis als belangrijk nationaal onderzoeksinstituut geeft ons als universiteit enorme kansen.

Denk verder ook aan onze archeologen, en opnieuw aan de samenwerking met Delft en Rotterdam. Het gaat bij archeologen echt verder dan alleen historische interesse. Ze gebruiken die kennis om het heden te begrijpen en oplossingen te bedenken voor de toekomst. Daarvoor zoeken de archeologen ook samenwerking met collega's uit heel andere disciplines, zoals de geesteswetenschappen en bestuurskunde.

Een onderdeel van "Duurzaamheid" is 'Sustainable Health'. Ons LUMC zet grote stappen in de richting van duurzame gezondheid met het programma gericht op regeneratieve geneeskunde. Dit thema van de Nationale Wetenschapsagenda is uitgewerkt met partnerinstituten in Nederland en België en richt zich op het herstel van weefsels en organen met behulp van stamcellen, biomaterialen of biochemische stoffen om zo ziekte te bestrijden en ertoe bij te dragen dat verouderende patiënten langer zelfstandig kunnen functioneren en minder zorg nodig hebben. Leiden geeft in dit programma leiding aan het onderzoek naar suikerziekte en chronische nierschade, grote problemen in de ouder wordende samenleving.

Maar ook internationaal probeert ons LUMC bij te dragen aan een duurzame mondiale samenleving. Bijvoorbeeld met het programma “controlled human infection” dat is gericht op het bestrijden van parasitaire infecties en virus ziekten als Ebola. We herinneren ons de indrukwekkende toespraken van onze Cleveringa-hoogleraar Professor Joanne Liu, Internationaal President van Artsen zonder Grenzen.

Veel van het onderzoek dat is gericht op een duurzamer samenleving vloeit voort uit de Nationale Wetenschapsagenda. En uit het gezamenlijke programma van alle Nederlandse universiteiten: “De digitale samenleving”, waarover ik op deze plaats vorig jaar heb gesproken. Daaraan is het afgelopen jaar hard verder gewerkt, waarbij onze Andrea Evers van onze faculteit Sociale Wetenschappen een zeer belangrijke en verbindende landelijke rol speelde. Tal van digitale vernieuwingen hebben een rechtstreekse verbinding met duurzaamheid.

Voor onze universiteit is de stad Den Haag, met haar nationale en internationale beleidsmakers in die samenwerking een fascinerende draaischijf geworden, waarop al dat onderzoek een plaats krijgt, en vaart krijgt. En dat is ook iets waar Hester, Martijn en ik als leden van uw college van bestuur een samenbrengende en hopelijk stimulerende rol in kunnen spelen. In het onderzoek, maar evengoed hebben we vandaag ook gezien in het onderwijs.

In mijn toespraken als rector de afgelopen jaren heb ik steeds weer benadrukt het belang van onderlinge samenwerking tussen alle wetenschappers van de dertig instituten van onze zeven faculteiten. Ik doe dat ook vandaag weer. Ik ben er zo van overtuigd dat juist dáár de kansen voor onze universiteit zijn te vinden. Samenwerken over de grenzen van de faculteiten heen. Afgelopen zaterdag had dagblad Trouw een stuk over hooglerarentoga’s. Over al die biesjes, kwastjes, pianolopers en andere kleurtjes die andere universiteiten voor elk van hun faculteiten hebben bedacht.

Wat ik daarvan vond, vroegen gisteren en vandaag een paar mensen me: “de Leidse traditie is zo saai!”

Mijn antwoord is dat het goed is dat de Leidse toga over de volle breedte van de universiteit volstrekt uniform is, ja, op het saaie af. Want die uniformiteit, geen onderscheid tussen faculteiten en instituten, maakt *samenwerken* in Leiden alleen maar gemakkelijker. Geen onnodige barrières.

Laat staan – en dat terzijde – de academische vrolijkheid die wij aan de UvA tegenkomen, met aan de binnenkant van de toga's daar: tijgerprint, koe, en roze pluche, zo wist de Amsterdamse togamaakster aan Trouw te melden.

Collega's, wij beginnen daar in Leiden, afgezien van de versierselen die een eredoctoraat u oplevert, niet aan! Wij maken ons in Leiden niet groter of unieker dan onze universiteit van zichzelf al is.

En met die verstandige gedachte verklaar ik ons academisch jaar 2017-2018 voor geopend!